

Misdrijven gepleegd door militairen – beginselen van Belgische (extra)territoriale rechtsmacht

Steven Dewulf
Studiecentrum voor militair recht en oorlogsrecht
KMS – 15 mei 2013

I. Inleiding

► Rechtsmachtrecht

- Misdrijven op Belgisch grondgebied gepleegd
- Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd

II. Misdrijven op het Belgisch grondgebied gepleegd

► Territorialiteitsbeginsel

- Art. 3 Sw: het misdrijf, op het grondgebied van het Rijk door Belgen of door vreemdelingen gepleegd, wordt gestraft overeenkomstig de bepalingen van de Belgische wetten.
- 2 vragen derhalve:
 - Wat is “het grondgebied van het Rijk”?
 - Wanneer wordt het misdrijf in België gepleegd?

II. Misdrijven op het Belgisch grondgebied gepleegd

► Grondgebied van het Rijk:

- Het land
- De territoriale zee
- Belgische schepen
 - Oorlogsschepen
- Het luchtruim
- Belgische vliegtuigen
 - Militaire vliegtuigen

II. Misdrijven op het Belgisch grondgebied gepleegd

► Lokalisering van het misdrijf:

- Ubiquiteitstheorie

- De Belgische rechtbanken zijn bevoegd om uitspraak te doen over een misdrijf waarvan één van de constitutieve bestanddelen in België is gelokaliseerd

+

- Leer van de ondeelbaarheid

- Belgische rechter mag kennis nemen van alle elementen die een ondeelbaar geheel vormen met het misdrijf dat op Belgisch grondgebied werd gepleegd

III. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd

- ▶ Art. 4 Sw.: het misdrijf, buiten het grondgebied van het Rijk door Belgen of door vreemdelingen gepleegd, wordt in België niet gestraft dan in de gevallen bij de wet bepaald

a) Er moet een bijzondere wettelijke grondslag zijn

- Belangrijkste gronden: art. 6–14 VTSv.

III. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd

b) Aanknopingspunten

- Beschermingsbeginsel
- Actief personaliteitsbeginsel
- Passief personaliteitsbeginsel
- Vertegenwoordigingsbeginsel
- Universaliteitsbeginsel

c) Bijzondere voorwaarden

- Dubbele incriminatie
- Aanwezigheid op het grondgebied
- Klacht of officieel bericht
- ...

IV. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd door personen onderworpen aan de militaire wetten

- ▶ Kernbepaling: art. 10 *bis* VTSV.

“Ieder aan de militaire wetten onderworpen persoon die enig misdrijf pleegt op het grondgebied van een vreemde Staat, kan in België worden vervolgd.

Hetzelfde geldt voor degenen die in welke hoedanigheid ook verbonden zijn aan een onderdeel van het leger dat zich op buitenlands grondgebied bevindt, of voor degenen die gemachtigd zijn om een troepenkorps dat van dit leger deel uitmaakt, te volgen”.

IV. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd door personen onderworpen aan de militaire wetten

- ▶ Onbeperkt actief personaliteitsbeginsel
 - Geen bijzondere voorwaarden:
 - Enig misdrijf
 - Geen dubbele incriminatie
 - Geen bijzondere procedurele beletsels
 - Nationaliteit?
 - Niet vereist dat de betrokkene op Belgisch grondgebied wordt aangetroffen (art. 12 VTSv.)

IV. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd door personen onderworpen aan de militaire wetten

- ▶ Arbitragehof 11 oktober 2000, nr. 101/00:

“B.11.1 (...) Volgens de parlementaire voorbereiding strekte het feit dat de bevoegdheid van de Belgische rechtscolleges werd uitgebreid tot de in het buitenland door militairen en burgers die hen vergezellen gepleegde misdrijven ertoe de rechtelijke of feitelijke straffeloosheid tegen te gaan die ten voordele van de voormelde personen zou kunnen spelen, teneinde, enerzijds, het aanzien van België te beschermen en, anderzijds, de discipline binnen het leger te handhaven.

B.11.2. Doordat de wetgever de bevoegdheid van de Belgische gerechten heeft uitgebreid tot de in het buitenland gepleegde misdrijven door de militairen en de personen die aan een troepenkorps verbonden zijn of gemachtigd zijn het te volgen, heeft de wetgever een maatregel genomen die pertinent is ten aanzien van de nagestreefde doelstellingen. Die maatregel, die zowel van toepassing is op de militairen als op diegenen die hen bijstaan of begeleiden – en die zich bijgevolg in hetzelfde milieu bewegen – is, doordat hij de daadwerkelijke bestraffing garandeert van de misdrijven welke die personen in het buitenland zouden plegen, van dien aard dat hij zowel bijdraagt tot het behoud van de voor de doeltreffendheid van de militaire operaties vereiste discipline als tot de vrijwaring van de geloofwaardigheid van België ten aanzien van de buitenlandse Staat en diens bevolking.

Het verschil in behandeling, naargelang die personen al dan niet aan die maatregel zijn onderworpen, houdt geen onevenredige beperking in van de rechten op wie het van toepassing is en is dus redelijk verantwoord.”

IV. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd door personen onderworpen aan de militaire wetten

- ▶ *Ratio legis*: Staat behoudt rechtsmacht over zijn eigen troepenmacht, zelfs wanneer die zich buiten het nationaal grondgebied bevindt (de « wet van de vlag »)
- ▶ Maar: andere Staat heeft in beginsel recht om eigen strafwet toe te passen op eenieder die misdrijf pleegt op zijn grondgebied
=> territorialiteitsbeginsel.
- ▶ Immuniteit?
- ▶ Precieze strafrechtelijke en jurisdictionele statuut van troepen op buitenlands grondgebied wordt geregeld in internationale instrumenten (“status of forces agreements”)
 - NAVO Verdrag van 19 juni 1951

IV. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd door personen onderworpen aan de militaire wetten

► Artikel VII NAVO Verdrag

- In beginsel: militairen onderworpen aan de strafwetten van de Staat van verblijf én de Staat van herkomst => dus ook onder de bevoegdheid van de rechtscollages van beide Staten (§ 1, a) en b))
- Regeling voor eventuele concurrerende bevoegdheden
 - Feit is enkel strafbaar volgens wetgeving van één Staat: enkel die Staat heeft een uitsluitende bevoegdheid (§ 2)
 - Bv. Sabotage, verraad, spionage, louter territoriale misdrijven, ...
 - In geval van samenloop van bevoegdheden (§ 3):
 - Voorrang wordt verleend aan de Staat van herkomst indien:
 - Het een misdrijf betreft tegen de veiligheid of eigendom van de Staat, dan wel tegen de persoon of de eigendom van een lid van de strijdkrachten of van een burgerlijk lid van deze Staat of een persoon te zijnen laste
 - Het misdrijf volgt uit een daad of een nalatigheid in de uitoefening van de dienst gepleegd
 - Afstand van voorrang is mogelijk

IV. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd door personen onderworpen aan de militaire wetten

- ▶ Zie ook: art. 17 Akkoord tussen de lidstaten van de EU betreffende de status van de militairen en leden van het burgerpersoneel die bij de instellingen van de Europese Unie gedetacheerd zijn, van de hoofdkwartieren van de strijdkrachten die ter beschikking van de Europese Unie kunnen worden gesteld in het kader van de voorbereiding en de uitvoering van de opdrachten bedoeld in artikel 17, lid 2, van het Verdrag betreffende de Europese Unie, en van der militairen en leden van het burgerpersoneel van de lidstaten die aan de Europese Unie beschikbaar zijn gesteld om in dit kader op te treden (EU-SOFA) van 17 november 2003
- ▶ Bijzondere situaties:
 - Art. 57 *bis* Mil. Sw.: overtredingen van specifieke *buitenlandse* strafwetten (o.m. wegverkeer; douanewetgeving, ...) door militairen in dienst in het buitenland (evenals personen verbonden aan het leger/gemachtigd hen te volgen):
 - gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot één jaar en met een geldboete van 26 tot 1000 euro of met één van die straffen alleen.
 - §2 :bijzondere sancties voorzien
 - ⇔ Toepassing van Belgische strafwet (cf. art. 14 VTSv.)
 - Strafbaarheid naar Belgisch recht is dus niet nodig, maar wel straf naar Belgisch recht
 - Geen poging

V. Misdrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd tegen militairen

- ▶ Misdrijven gepleegd tegen militairen in het buitenland
 - Praktische en principiële problemen ondervonden
 - Daarom o.m. wijzigingen aan art. 12 VTSv. door middel van Wet 6 februari 2012

VI. Instellen van onderzoek

- ▶ *Art. 309bis Ger.W.: “In vredestijd kunnen magistraten van het openbaar ministerie de Belgische troepen vergezellen bij militaire operaties in het buitenland, als de Ministers van Justitie en van Landsverdediging hiertoe in gemeenschappelijk overleg beslissen, na een gemotiveerd verslag van de militaire overheden dat bijzondere omstandigheden zulks rechtvaardigen.”*
 - De magistraat vervult die opdracht onder de onmiddellijke leiding en toezicht van de federale procureur
 - Art. 24bis Sv: in geval van toepassing van art. 309bis Ger. W. in vredestijd oefenen de magistraten al hun bevoegdheden ten opzichte van de personen bedoeld in artikel 10bis van de Voorafgaande titel van dit Wetboek uit op dezelfde manier als wanneer deze personen zich op het grondgebied van het Rijk zouden bevinden.
- ▶ *Art. 62bis Sv: “Wanneer hij in vredestijd kennis krijgt van een feit gepleegd in het buitenland dat in België vervolgd kan worden op grond van artikel 10bis van de voorafgaande titel van dit Wetboek, oefent de onderzoeksrechter al zijn bevoegdheden uit op dezelfde manier als wanneer de feiten op het grondgebied van het Rijk zouden zijn gepleegd. In dit geval, en wanneer de verdachte geen verblijfplaats heeft in België, zijn de onderzoeksrechters van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel bevoegd.”*
- ▶ *Art. 144quinquies Ger. W.: on vredestijd wordt de federale procureur ingelicht over de misdrijven die overeenkomstig artikel 10bis VTSv. in België kunnen worden vervolgd (hetzij door de commandanten van de militaire eenheden die in het buitenland gestationeerd zijn, hetzij door de leden van de federale politie die belast zijn met de politie van de militairen). Wanneer overeenkomstig artikel 309bis een magistraat van het openbaar ministerie aanwezig is op de plaats van de operaties, wordt de inlichting rechtstreeks aan hem gegeven.*
 - Federale procureur beslist of hijzelf of de procureur des Konings de strafvordering uitoefent.

Dank voor uw aandacht.

